

Evaluatie experiment 'cross-over kwalificaties'

Voortgangsrapportage 2023/2024

Evaluatie experiment 'cross-over kwalificaties'

Voortgangsrapportage 2023/2024

Consortium 2B MBO

Aan de totstandkoming van deze rapportage is een bijdrage geleverd door:

Erik Keppels, Thomas Oostendorp (KBA Nijmegen)

Met medewerking van Hafssa Dahchour

KBA Nijmegen

KBA Nijmegen
Toernooiveld 9
6525 ED Nijmegen
Tel. 024- 382 32 40 / info@kbanijmegen.nl

ResearchNed
Toernooiveld 9
6525 ED Nijmegen
Tel. 024- 382 32 40 / info@researchned.nl

Evaluatie experiment ‘cross-over kwalificaties’
Voortgangsrapportage 2023/2024. Consortium 2B MBO

ISBN 978-94-92743-48-0
NUR 840

Foto omslag: Istockphoto.com

© 2024 KBA Nijmegen

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, en evenmin in een retrieval systeem worden opgeslagen, zonder de voorafgaande schriftelijke toestemming van het Kenniscentrum Beroepsonderwijs Arbeidsmarkt te Nijmegen. No part of this book/publication may be reproduced in any form, by print, photo print, microfilm or any other means without written permission from the publisher.

Deze publicatie maakt deel uit van het door het Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek gefinancierde onderzoeksprogramma Evaluatie van twee beleidsinterventies in het MBO: inwerkingtreding wet ‘Doelmatige leerwegen’ en herziening kwalificatiestructuur.

NRO-projectnummer: 405-15-425

Inhoud

Managementsamenvatting	5
<i>Hoofdstuk 1</i> Inleiding	7
1.1 Achtergronden	7
1.2 Onderzoeksvragen	8
1.3 Onderzoeksaanpak	10
<i>Hoofdstuk 2</i> Aangevraagde cross-over kwalificaties	13
2.1 Aanvragen voor schooljaar 2017/18 tot en met 2023/24	13
2.2 Aantal deelnemende studenten	18
<i>Hoofdstuk 3</i> Procedure en implementatie	22
3.1 Totstandkoming aanvragen voor cross-overs	22
3.2 Aantonen arbeidsmarktrelevantie ten behoeve van aanvraag	23
3.3 Aanvraagprocedure	24
3.4 Opstarten en inrichten opleiding	25
3.5 Inhoudelijke opvolging van cross-overs	27
<i>Hoofdstuk 4</i> Conclusies	29
Bijlage 1 – Beoordelingscriteria cross-over kwalificatie bij ingangstoets	33
Bijlage 2 – Werkwijze aanvraagprocedure en beoordelingsproces	35
Bijlage 3 – Besluit opvolging van cross-over kwalificaties	38

Managementsamenvatting

Cross-over kwalificaties zijn nieuwe kwalificaties in het mbo, bestaande uit delen van bestaande kwalificaties uit twee of meer verschillende opleidingsdomeinen. De cross-over kwalificaties zijn een experiment dat duurt van 1 augustus 2017 tot en met 31 juli 2025. Gedurende deze periode monitort en evalueert het consortium 2B MBO (bestaande uit de onderzoeksinstituten KBA Nijmegen en ResearchNed) het experiment. De evaluatie beantwoordt twee hoofdvragen: 1. In welke mate is er behoefte aan cross-over kwalificaties op de arbeidsmarkt, bij studenten en bij onderwijsinstellingen?; 2. Is de wijze waarop de cross-over kwalificaties tot stand komen doelmatig? Jaarlijks wordt gerapporteerd, te weten in drie 'lichte' kwantitatief-beschrijvende voortgangsrapportages (2020, 2022, 2023/2024) en drie 'zware' evaluatieve rapportages (beginmeting 2019, tussenmeting 2021 en eindmeting 2025). 2023 en 2024 zijn samengenomen omdat ten behoeve van het laatste startjaar slechts twee cross-overs zijn aangevraagd.

Ten behoeve van de voortgangsrapportage 2023/2024 zijn analyses gemaakt van nieuwe aanvragen en beschikkingen (incl. afwijzingen) uit de zesde en zevende aanvraagronde, van DUO-data over deelnemende studenten en van interviews die zijn gehouden met bijna alle mbo-instellingen die een aanvraag hebben gedaan ten behoeve van start in schooljaar 2022/23 (= 6^e aanvraagronde) en schooljaar 2023/24 (= 7^e aanvraagronde).

Alle zeven aanvraagrondes zijn inmiddels gepasseerd. In totaal zijn 195 aanvragen gedaan, waarvan er 21 ingetrokken zijn, 9 afgewezen en 165 goedgekeurd. Het experiment heeft 45 verschillende cross-over kwalificaties opgeleverd. Bijna tachtig procent van de bekostigde mbo-instellingen heeft meegedaan. Onder de twaalf mbo-instellingen die niet mee hebben gedaan zitten vooral vakinstellingen. In schooljaar 2022/23 volgen 6.865 studenten een cross-over opleiding. Dat is een paar honderd studenten meer dan het jaar ervoor. De enorme stijging in de jaren ervoor is afgevlakt.

In de zesde en zevende aanvraagronde is vooral sprake van verkorte aanvragen. Omdat de arbeidsmarktrelevantie al is aangetoond in de reguliere aanvraag en de kwalificatie inhoudelijk reeds ontwikkeld is, verloopt het aanvraagproces en de totstandkomingsprocedure doorgaans soepel. Er worden nauwelijks knelpunten ervaren.

De mbo-instellingen zijn blij met de mogelijkheid in het experiment om zelf kwalificaties te ontwikkelen. Door dit experiment komt er discussie op gang en kan het mbo blijven innoveren. Zo is er grote inbreng en betrokkenheid van bedrijven bij cross-overs die in de ogen van de bevroegde mbo-instellingen groter is dan bij bestaande opleidingen. De inbreng van bedrijven bestaat uit het aanbieden van bpv-plekken, het meewerken aan het ontwikkelen van opdrachten en examens, het leveren van lesmateriaal en (gast)docenten. Het experiment toont daarnaast aan dat veel opleidingssteams van mbo-instellingen in combinatie met hun leerbedrijven in staat zijn om relevante arbeidsmarktsignalen op te pikken over veranderende beroepen en het ontstaan van nieuwe beroepen. Aan de andere kant is het bij nieuwe beroepen lastig om de arbeidsmarktbehoefte aan te tonen en nog moeilijker om de behoefte te kwantificeren. De Toetsingskamer SBB ervaart dat de door instellingen bij de aanvraag geboden informatie over arbeidsmarktrelevantie

tekortschiet in kwaliteit of bewijskracht. Om versplintering in de kwalificatiestructuur ofwel het opleidingsaanbod te voorkomen, zal bij eventueel nieuwe experimenten goed moeten worden nagedacht hoe arbeidsmarktrelevantie kan worden aangetoond en getoetst. Bijvoorbeeld door ook in het experiment uit te gaan van de reguliere eisen die gelden aan 'beroepeninformatie' voordat een nieuwe kwalificatie tot de kwalificatiestructuur mag worden toegelaten. Dat voorkomt teleurstelling en verloren tijd/energie bij initiatiefnemers en ontwikkelaars van scholen en bedrijven.

Een belangrijke reden dat cross-overs relatief snel ontwikkeld worden is dat cross-over kwalificaties opgesteld moeten worden uit delen van reeds bestaande kwalificaties (van twee of meer opleidingsdomeinen). Maar het veelvoorkomende nadeel hiervan is dat veel instellingen zich door deze eis beperkt voelen in de mate waarin zij kunnen innoveren. Soms raken delen van de bestaande kwalificatie niet de kern van de cross-over. Het roept daarbij ook de vraag op waarom het experiment – om innovaties sneller door te kunnen voeren in de kwalificatiestructuur – alleen gericht is op cross-overs. Innovaties kunnen immers ook betrekking hebben op nieuwe beroepen binnen een domein, of binnen bestaande beroepen.

In 2021 en 2022 heeft SBB advies over inhoudelijke opvolging van alle ontwikkelde cross-over kwalificaties gegeven: 21 cross-overs hebben inhoudelijke opvolging gekregen, 23 cross-overs niet. In de besluitvorming is naast arbeidsmarktrelevantie ook de toegevoegde waarde binnen het bestaande kwalificatie-aanbod en de mogelijkheden om met keuzedelen een antwoord te vinden op de arbeidsmarktvrage meegewogen. De instellingen waarvan de cross-over geen inhoudelijke opvolging krijgt zijn uiteraard teleurgesteld en ook niet altijd eens met het besluit. De afwegingen en onderbouwingen bij de beslissing over inhoudelijke opvolging per cross-over kwalificatie is niet openbaar gemaakt. Maar het is de mbo-instellingen ook niet altijd goed duidelijk waarom hun cross-over geen opvolging krijgt. Ze vinden het besluitvormingsproces onvoldoende transparant, hadden daarbij graag hun zegje willen doen en vinden het ook jammer dat er geen mogelijkheid is voor een bezwaarprocedure om het besluit aan te kunnen vechten. Net als over de rol van SBB-Sectorkamers bij het aantonen van arbeidsmarktrelevantie van een nieuwe kwalificatie (die zij in het experiment niet hadden, maar in reguliere proces en voor de opvolging van cross-overs wel hebben) is het voor een eventueel nieuw experiment belangrijk om vooraf nog beter na te denken hoe experimentopleidingen een vervolg kunnen krijgen, wie daarin welke rol heeft en hoe dat duidelijk naar de scholen toe gecommuniceerd wordt.

Hoofdstuk 1

Inleiding

1.1 Achtergronden

Cross-over kwalificaties zijn nieuwe kwalificaties in het mbo, bestaande uit delen van bestaande kwalificaties uit twee of meer verschillende opleidingsdomeinen. De cross-over kwalificaties zijn een experiment dat duurt van 1 augustus 2017 tot en met 31 juli 2025. Voor vierjarige opleidingen kon tot uiterlijk 15 september 2020 een aanvraag worden ingediend (start in schooljaar 2021/22), voor driejarige opleidingen tot uiterlijk 15 september 2021 (start in schooljaar 2022/23) en voor tweejarige opleidingen tot uiterlijk 15 september 2022 (start in schooljaar 2023/24).

De voorwaarden voor deelname aan het experiment en het ontwikkelen van een cross-over kwalificatie zijn:

- alleen bedoeld voor opleidingen mbo-niveau 2 tot en met 4 (m.u.v. specialistenopleidingen);
- de opleiding bestaat nog niet;
- een onderwijsinstelling mag maximaal tien experimentele opleidingen aanbieden;
- de cross-over kwalificatie is opgebouwd uit delen van bestaande kwalificaties uit twee of meer opleidingsdomeinen;
- de Inspectie van het Onderwijs (hierna: Inspectie) heeft geen tekortkomingen geconstateerd bij een bij de aanvraag betrokken opleidingsdomein;
- de opleiding doet niet mee aan de experimenten 'doorlopende leerlijnen vmbo-mbo' of 'gecombineerde leerwegen bol-bbl'.

De voorwaarden en andere beoordelingscriteria die bij de ingangstoets worden gesteld, zoals vermeld in de regeling behorende bij het experiment, staan in Bijlage 1 beschreven.

Een cross-over kwalificatie mag alleen door de onderwijsinstellingen aangeboden worden als de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) daarvoor een beschikking heeft afgegeven. Er is een speciale procedure voor de totstandkoming van een cross-over kwalificatie ontwikkeld. Deze procedure behandelt het proces van indienen van aanvraag tot het ontvangen van een beschikking. De procedure wordt nader uiteengezet en schematisch afgebeeld in Bijlage 2.

Het experiment cross-over kwalificaties heeft ten doel het mogelijk te maken dat onderwijsinstellingen in samenwerking met het bedrijfsleven snel kunnen inspelen op opkomende, cross-sectorale beroepen op de arbeidsmarkt met een nieuwe kwalificatie die bestaat uit delen van bestaande kwalificaties uit twee of meer opleidingsdomeinen. Door beter in te kunnen spelen op arbeidsmarktontwikkelingen wordt tegemoetgekomen aan de vraag vanuit het bedrijfsleven, in het bijzonder ten aanzien van innovatieve, opkomende cross-sectorale beroepen en kunnen deelnemers worden opgeleid voor beroepen van morgen. Uit het experiment zal blijken of er behoefte is aan cross-over kwalificaties en of er aanleiding is om de mogelijkheid daartoe structureel te regelen. Daarnaast zullen uit dit experiment lessen worden getrokken die van grote waarde kunnen zijn bij de beleidsvorming en besluitvorming over de toekomst van het mbo-stelsel. Het gaat

dan onder meer om lessen over de wijze van totstandkoming van kwalificaties en de daarbij betrokken partijen.

Het Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek (NRO) heeft het consortium 2B MBO (KBA Nijmegen en ResearchNed) de opdracht gegeven het experiment tot en met 2025 te monitoren en te evalueren. Over de evaluatie wordt jaarlijks gerapporteerd, te weten in drie 'zware' rapportages (metingen in onderstaand overzicht) en drie 'lichte' voortgangsrapportages:

- 2019: beginmeting
- 2020: voortgangsrapportage
- 2021: tussenmeting
- 2022: voortgangsrapportage
- 2023/2024: voortgangsrapportage
- 2025: eindmeting

De voortgangsrapportages zijn vooral kwantitatief-beschrijvend van aard. De metingen zijn meer evaluatief van aard. In de eerste vier rapportages zijn de - in de schooljaren 2017/18, 2018/19, 2019/20, 2020/21 en 2021/22 aan het experiment - deelnemende onderwijsinstellingen en opleidingen het onderwerp van onderzoek geweest. De onderhavige voortgangsrapportage brengt de voortgang van het experiment bondig en kwantitatief-beschrijvend in beeld, waarbij wordt gefocust op de nieuwe aanvragen die zijn gedaan ten behoeve van start van een cross-over in schooljaar 2022/23 en 2023/24. Zowel kerncijfers (aantal aanvragen, welke domeinen, welke instellingen, aantal studenten) als het ontwikkel- en implementatietraject (voorbereiding op aanvraag, verloop aanvraagprocedure en beoordelingsproces, ontwikkeling opleiding) komen aan bod.

1.2 Onderzoeksvragen

Het doel van de meerjarige evaluatie is te onderzoeken of er behoefte is aan cross-over kwalificaties en de daarop gebaseerde opleidingen en of de daarvoor neergelegde procedure om deze tot stand te brengen, doelmatig is.

Voor de evaluatie zijn twee hoofdvragen geformuleerd:

1. In welke mate is er behoefte aan cross-over kwalificaties op de arbeidsmarkt, bij studenten en bij onderwijsinstellingen?
2. Is de wijze waarop de cross-over kwalificaties tot stand komen doelmatig?

Een doelmatige wijze/procedure kan verwijzen naar doeltreffendheid (bereik je met de procedure wat je ermee wilt bereiken?) en naar efficiëntie (bereik je datgene met zo min mogelijk inspanning?). In het kader van de tweede onderzoeksvraag gaan doeltreffendheid en efficiëntie hand in hand, aangezien het doel van de speciale procedure voor cross-over kwalificaties juist is om snel en efficiënt een kwalificatie te kunnen ontwikkelen.

De hoofdvragen van de evaluatie zijn onderstaand in subvragen uiteengezet. De subvragen zijn in drie categorieën ingedeeld: gericht op de implementatie van het experiment (A), effecten van het experiment (B) en verklaring van de effecten (C).

A. Implementatie: ontwikkeling van het aanbod aan cross-over kwalificaties

1. Hoeveel aanvragen door onderwijsinstellingen voor deelname aan het experiment cross-over kwalificaties zijn er? Om wat voor instellingen gaat het (bekostigd/niet-bekostigd, type, omvang, regio)? Zijn er andere instellingen betrokken en, zo ja, welke?
2. Hoeveel aanvragen worden uiteindelijk goedgekeurd? Hoeveel aanvragen worden afgewezen? Op welk moment in het beoordelingsproces en op grond waarvan (om welke redenen) worden aanvragen afgewezen?
3. (vanaf 2e aanvraagtijdvak) Hoeveel aanvragen door onderwijsinstellingen voor deelname aan het experiment cross-over kwalificaties zijn er voor bestaande cross-over kwalificaties? Om wat voor instellingen gaat het (bekostigd/niet-bekostigd, type, omvang, regio)?
4. Voor welke cross-over kwalificaties worden aanvragen ingediend? Uit welke opleidingsdomeinen, kwalificaties en delen van kwalificaties wordt respectievelijk geput? Welke combinaties worden gemaakt? Wat is het niveau? Wat is de opleidingsduur? In welke leerwegen wordt de cross-over kwalificatie aangeboden? Is het een andere invulling van bestaande kwalificaties of zijn de cross-over kwalificaties echt nieuw? Zijn ze landelijk toepasbaar? Zijn ze ter vervanging van achterhaalde kwalificaties?
5. Hoeveel bedrijven zijn betrokken bij aanvragen voor deelname aan het experiment cross-over kwalificaties? Op welke manier wordt samengewerkt (bijvoorbeeld: arbeidsmarktrelevantie bepalen, samenstellen kwalificatie, praktijkplaatsen aanbieden)? Om wat voor bedrijven gaat het (sector, omvang)?
6. Zijn er knelpunten in de samenwerking tussen onderwijs en bedrijfsleven bij de aanvraag voor deelname aan en opleidingen in het experiment cross-over kwalificaties en, zo ja, welke?
7. Hoeveel onderwijsinstellingen beginnen in het studiejaar na aanvraag met de opleiding? Zo niet, wat zijn hiervan de redenen?
8. Wat is de doorlooptijd (gemiddeld, snelst, traagst) van de stappen in het beoordelingsproces?
9. Hoe beoordelen onderwijsinstellingen de aanvraagprocedure en het proces voor de totstandkoming van cross-over kwalificaties? Wat gaat volgens hen goed? Wat kan volgens hen beter? Bevat de procedure volgens de instelling onnodige administratieve lasten?
10. Hoe beoordelen onderwijsinstellingen de inhoudelijke ondersteuning door de Stichting Samenwerking Beroepsonderwijs Bedrijfsleven (hierna: SBB) bij de totstandkoming van cross-over kwalificaties? Wat gaat er volgens hen goed en wat kan volgens hen beter?
11. Hoe beoordelen de bij de uitvoering betrokken organisaties (SBB, DUO, Inspectie, ministerie van OCW, mbo-instellingen) de aanvraagprocedure en het proces voor de totstandkoming van cross-over kwalificaties? Wat gaat volgens hen goed? Wat kan volgens hen beter?
12. Zijn er volgens SBB verbeterpunten voor wat betreft de procedure van totstandkoming van cross-over kwalificaties en zo ja, welke?
13. Welke keuzes maken onderwijsinstellingen in het al dan niet aanbieden van cross-over kwalificaties? En waarom?
14. Welke keuzes maken onderwijsinstellingen als het gaat om de organisatie en inrichting van onderwijs in de cross-over kwalificatie? Wijkt dit af van de keuzes in de oorspronkelijke kwalificaties waaruit de cross-over kwalificatie is opgebouwd? Bijvoorbeeld: zoekt men gezamenlijkheid op met onderwijsmateriaal en examinering? En wat gebeurt er binnen de instellingen: komen er nieuwe, cross-sectorale teams?

B. Effecten experiment cross-over kwalificaties: kwantitatieve monitoring

1. Hoeveel studenten aan cross-over kwalificaties zijn er geraamd in de goedgekeurde aanvragen? Hoeveel studenten nemen feitelijk deel aan cross-over kwalificaties? Om wat voor studenten gaat het (leeftijd, geslacht, studieachtergrond)? Hoeveel studenten beginnen meteen in een cross-over kwalificatie en hoeveel studenten stappen over naar een cross-over kwalificatie vanuit een reguliere opleiding? Is er terugval naar andere kwalificaties nodig? Om hoeveel studenten gaat het? En waarom is deze terugval nodig?
2. Wat is de studievoortgang en het diplomasucces van studenten in de cross-over kwalificaties? Zijn er voldoende praktijkplaatsen en zijn deze van voldoende kwaliteit? Wat is de uitstroom (naar de arbeidsmarkt, met en zonder diploma) en de doorstroom (naar vervolgonderwijs) van studenten in de cross-over kwalificaties? Hoe verhoudt zich dit tot de studievoortgang en het diplomasucces van studenten in de bestaande kwalificaties (waaruit de cross-over kwalificaties zijn opgebouwd)?

C. Verklarende evaluatie: kwalitatieve monitoring effecten

1. Wat zijn de redenen voor aanvragende onderwijsinstellingen om deel te nemen aan het experiment cross-over kwalificaties? Zowel wat betreft vraag (ontwikkelingen op de arbeidsmarkt) als qua aanbod (noodzaak voor een cross-over kwalificatie in plaats van bestaande kwalificaties/keuzedelen).
2. Wat zijn de redenen voor deelnemende bedrijven om betrokken te zijn bij het experiment cross-over kwalificaties? Zijn deze gerelateerd aan de ervaren 'gap' van bedrijven in de bestaande kwalificaties? En zoeken zij daarom samenwerking met onderwijsinstellingen om nieuwe cross-over kwalificaties vorm te geven?
3. Wat zijn de redenen voor deelnemende studenten om te kiezen voor een opleiding op basis van een cross-over kwalificatie? Is deelname selectief naar prestaties op vooropleiding (vmbo of mbo)?
4. Sluit volgens de instelling de vormgegeven cross-over kwalificatie aan op het beroep waarvoor de kwalificatie is bedoeld? Zo niet, wat zijn de knelpunten?
5. Hoe hebben studenten de opleiding op basis van een cross-over kwalificatie ervaren? Wat ging volgens hen goed? En wat kan volgens hen beter? Hoe ervaren zij de aansluiting op de arbeidsmarkt?
6. Blijft het civiel effect van de cross-over kwalificatie voldoende gewaarborgd?

1.3 Onderzoeksaanpak

Voor de evaluatie van het experiment cross-over kwalificaties worden via diverse lijnen gegevens verzameld. Een deel daarvan wordt alleen ten behoeve van de metingen/evaluaties in 2019, 2021 en 2025 uitgevoerd, namelijk de casestudies en de focusgroep met stakeholders. Ten behoeve van onderhavige voortgangsrapportage zijn gegevens verzameld door:

- a. Documenten- en data-analyse;
- b. Telefonische interviews met contactpersonen van mbo-instellingen die – ten behoeve van start in schooljaar 2022/23 en 2023/24 – aanvragen voor deelname aan het experiment cross-over kwalificaties hebben ingediend.

Ad a.) Documenten- en data-analyse

Via DUO (DUS-I) is de lijst van beschikkingen inclusief afwijzingen, aanvraagformulieren en samenwerkingsovereenkomsten verkregen. Ook zijn instroomgegevens uit het Basisregister Onderwijs (BRON) verkregen om de deelname en leerloopbaan van studenten te kunnen volgen. Beschrijvingen van cross-over kwalificaties zijn van de website van SBB gehaald.

Ad b.) Telefonische interviews

Er zijn 18 telefonisch interviews afgenomen met de aan het experiment deelnemende mbo-instellingen die een aanvraag voor een cross-over kwalificatie hebben gedaan ten behoeve van start in schooljaar 2022/23 of 2023/24. De respondent is meestal de opleidingsmanager (of projectleider) van de cross-over kwalificatie. Met de interviews is informatie verkregen over onder meer de aanvraagprocedure, de totstandkoming en arbeidsmarktrelevantie van de cross-over kwalificatie, de samenwerking met bedrijven, en de inrichting van de cross-over kwalificatie. In enkele gevallen is een vragenlijst schriftelijk ingevuld in plaats van een telefonisch interview.

Hoofdstuk 2

Aangevraagde cross-over kwalificaties

2.1 Aanvragen voor schooljaar 2017/18 tot en met 2023/24

Aanvragen en afwijzingen/intrekkingen

In de eerste vijf aanvraagrondes (start vanaf schooljaren 2017/18, 2018/19, 2019/20, 2020/21 en 2021/22) zijn in totaal 175 aanvragen voor deelname aan het experiment cross-over kwalificaties gedaan. Hiervan zijn twintig ingetrokken, acht afgewezen en stond één doorgeschoven naar het volgende jaar. In de zesde en zevende aanvraagronde zijn voor de start van het schooljaar 2022/2023 achttien en voor 2023/24 twee aanvragen voor deelname aan het experiment cross-over kwalificaties gedaan. Het gaat hierbij om drie aanvragen voor nieuwe cross-overs en om zeventien verkorte aanvragen voor bestaande cross-overs. Van de twintig aanvragen zijn negentien goedgekeurd en is een aanvraag afgewezen. Deze aanvraag is afgewezen omdat de beschrijving van de kerntaken/werkprocessen niet gelijk is aan de beschrijving uit de kwalificaties van herkomst. In het experiment mogen alleen (exacte beschrijvingen van) delen van bestaande kwalificaties worden benut. Dit is de eerste afwijzing van dit soort.

In eerdere aanvraagrondes zijn de volgende redenen van afwijzing vastgesteld.

Vier aanvragen (2x Junior Business Controller en 2x Business Support) zijn ingetrokken omdat het KD Zakelijke dienstverlening per 2022 is gewijzigd tot het KD Business Services en het nieuwe KD kwalificaties omvat die (deels) overlappen met de cross-overs. Een andere aanvraag is om vergelijkbare reden ingetrokken, de instelling heeft aangegeven het gewenste doel via een andere route te gaan realiseren (de instelling heeft niet laten weten hoe deze andere route eruit ziet). Eén aanvraag is ingetrokken omdat de oude opleidingscode van E-commerce manager is aangevraagd en er een nieuwe aanvraag voor de nieuwe opleidingscode moest worden gedaan. Van een andere aanvraag is bekend dat er geen samenwerkingsovereenkomst was, van nog een aanvraag dat de instelling geen behoefte meer had aan de betreffende cross-over (beide scholen hebben geen verdere toelichting gegeven).

De instelling die (twee weken) te laat had ingediend heeft uiteindelijk wel een beschikking gekregen voor het jaar erop. Een afwijzing is enigszins vreemd, want hoewel sprake is van een deadline voor aanvragen is de aanvraagprocedure continue open en worden aanvragen het hele jaar door behandeld. Toch is het in dit geval tot een afwijzing (voor start in 2021/22) gekomen, en zelfs tot een bezwaar en hoorzitting. Uiteindelijk is de instelling niet gestart met de cross-over en heeft zij in plaats daarvan samen met andere mbo-instellingen en bedrijven een geheel nieuw kwalificatiedossier ontwikkeld. De andere afwijzing betreft een aanvraag van een niet-bekostigde instelling. DUO heeft geadministreerd dat de afwijzing het gevolg is van onder andere dat de niet-bekostigde instelling (NBI) de bronkwalificatie niet aanbiedt, (daardoor) geen terugvalopties heeft en dat geen goede samenwerkingsovereenkomsten waren aangeboden. De betreffende NBI is het niet eens met de afwijzing, is er verbolgen over gezien de ruime tijd die in het project is gestoken en spreekt van een gebrek aan flexibiliteit bij SBB.

Bij elkaar genomen zijn er in de zeven aanvraagrondes 195 aanvragen gedaan, waarvan 165 goedgekeurd (85%), 21 ingetrokken en negen afgewezen. Overzicht 2.1 laat de mogelijke redenen van afwijzing zien en ook om welke redenen de negen aanvragen zijn afgewezen.

Overzicht 2.1 – Reden van afwijzing bij aanvraag cross-over kwalificatie (aanvraagrondes 1-7)

1	De cross-over kwalificatie is opgebouwd uit delen van bestaande kwalificaties uit hetzelfde opleidingsdomein.	1x
2	De cross-over kwalificatie bevat niet het geheel van bekwaamheden of de cross-over kwalificatie kent geen inhoudelijke samenhang.	1x
3	De cross-over kwalificatie is niet noodzakelijk, want kan worden vormgegeven op basis van een bestaande kwalificatie of bestaande cross-over kwalificatie of met keuzedelen.	2x
4	De cross-over kwalificatie heeft geen arbeidsmarktrelevantie.	
5	De experimentele opleiding is geen opleiding als bedoeld in artikel 7.2.2, eerste lid, onder b tot en met d, van de wet, die wordt aangeboden in de beroepsopleidende leerweg of de beroepsbegeleidende leerweg.	
6	De experimentele opleiding is betrokken bij een experiment doorlopende leerlijnen vmbo-mbo 2014–2022 of experiment beroepsopleiding gecombineerde leerwegen bol-bbl.	
7	De keuzedelen vallen samen met een of meer onderdelen van de cross-over kwalificatie.	
8	De instelling heeft geen samenwerkingsovereenkomst afgesloten met een of meer bedrijven.	
9	Een instelling neemt al met 10 experimentele opleidingen deel aan het experiment.	1x
10	De instelling voorziet niet in een terugvaloptie, waardoor studenten tussentijds kunnen uitstromen naar een andere verwante opleiding.	1x
11	De Inspectie heeft geconstateerd dat de instelling, die een cross-over kwalificatie aanvraagt, een opleiding heeft in het bij de aanvraag betrokken opleidingsdomein waarvan de kwaliteit van het onderwijsproces en/of opleiding en/of examinering en/of kwaliteitsborging onvoldoende is.	3x
12	De aangeleverde informatie bij de aanvraag is onvolledig.	
13	De - eventueel samen met bedrijf/bedrijven en het ontwikkelteam van SBB - uitgewerkte cross-over kwalificatie voldoet niet aan het model en toetsingskader.	

Bron: DUO voor redenen van afwijzing. Bron voor mogelijke afwijzingsgronden zijn afgeleid van Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden, jaargang 2016, 287. “Besluit van 8 juli 2016, houdende bepalingen voor een experiment met cross-over kwalificaties in het middelbaar beroepsonderwijs (Besluit experiment cross-over kwalificaties)”.

Goedkeuringen

In totaal zijn 165 van de aanvragen in de zeven aanvraagrondes goedgekeurd om te starten. Overzicht 2.2 toont de 146 goedgekeurde aanvragen uit de eerste vijf aanvraagrondes en de 19 goedgekeurde aanvragen uit de zesde en zevende aanvraagronde. Let op! Er is feitelijk sprake van 162 in plaats van 165 verschillende combinaties mbo-instelling/cross-over kwalificatie, omdat drie cross-over aanvragen van zowel Helicon/Citaverde als Yuverta zijn geadministreerd (sinds 2021/22 zijn Wellantcollege, CITAVERDE College en Helicon Opleidingen gefuseerd tot Yuverta).

Overzicht 2.2 – Cross-over kwalificaties per mbo-instelling (aanvraagronde 1 t/m 7)

Crebo	Cross-over kwalificatie	Niveau	Geldig vanaf 2017/18, 2018/19, 2019/20, 2020/21, 2021/22	Geldig vanaf 2022/23 of 2023/24
26000	Allround coördinator-instructeur buitensport	4	Lentiz Onderwijsgroep Yuverta Aeres	
26001	Technicus hout en restauratie	3	ROC van Twente ROC Graafschap College ROC Friese Poort (Firda) ROC de Leijgraaf	Regio College
26002	Zorgtechnicus	4	VISTA College (Arcus College) ROC Gilde Opleidingen MBO Utrecht ROC Kop van NH (Vonk)	
26003	Food professional	3	ROC de Leijgraaf Deltion College Yuverta ROC Tilburg	
26004	Food specialist	4	ROC de Leijgraaf Deltion College ROC Tilburg	
26005	Middenkaderfunctionaris smart building	4	ROC Graafschap College ROC de Leijgraaf ROC Rivor ROC Friese Poort (Firda) Horizon College ROC Midden-Nederland Regio College ROC van Twente	
26006	Middenkaderfunctionaris smart industry	4	ROC Graafschap College ROC Friese Poort (Firda) ROC van Flevoland Drenthe College ROC de Leijgraaf	
26007	Servicemedewerker	2	ROC Midden-Nederland Noorderpoort ROC Graafschap College MboRijnland ROC Friese Poort (Firda) ROC Kop van NH (Vonk) Horizon College ROC van Amsterdam Deltion College ROC Ter AA (bol & bbl) ROC Aventus Curio (bol & bbl) ROC Menso Alting College ROC van Twente De Rooi Pannen Albeda St. Landstede ROC Kop van Noord-Holland (Vonk)	Scalda ROC da Vinci ROC Aventus
26008	Leidinggevende international hospitality	4	ROC van Amsterdam ROC Gilde Opleidingen Deltion College Curio ROC Mondriaan Scalda Noorderpoort	
26009	Adviseur duurzame leefomgeving	4	Yuverta Curio	Citaverde (Yuverta) Aeres
26010	E-commerce manager	4	Deltion College ROC Rijn IJssel ROC Kop van NH (Vonk) ROC Friese Poort (Firda)	

Crebo	Cross-over kwalificatie	Niveau	Geldig vanaf 2017/18, 2018/19, 2019/20, 2020/21, 2021/22	Geldig vanaf 2022/23 of 2023/24
26026	E-commerce manager (gewijzigd 2020)	4	ROC van Amsterdam ROC van Twente Zadkine MboRijnland Horizon College Nova College Essenzo	ROC Tilburg
26011	Vitaliteitsbegeleider in zorg en welzijn	3	ROC Mondriaan ROC van Amsterdam ROC van Flevoland Summa College ROC van Twente	
26012	Allround hospitality medewerker	3	ROC Gilde Opleidingen ROC van Amsterdam Deltion College Noorderpoort Curio ROC Mondriaan Scalda	
26013	AV-mediatechnoloog	4	ROC van Amsterdam	
26014	Eventproducer	4	ROC van Amsterdam Friesland College (Firda) Albeda Vista College	Noorderpoort ROC Midden-Nederland
26015	Voorman jachtbouw	4	ROC Friese Poort (Firda)	
26016	Vakexpert industrieel produceren van levensmiddelen	4	Nordwin College (Aeres) Yuverta	
26017	Keukenmonteur	2	Hoorndijk College ROC Tilburg	HMC Deltion College
26018	Persoonlijke begeleider zorgboerderij	4	Yuverta Horizon College St. Landstede	
26019	Business support	3	ROC Midden-Nederland ROC van Amsterdam ROC van Twente ROC Mondriaan ROC Graafschap College ROC Friese Poort (Firda) ROC Rivier	
26020	Creatief technoloog	4	ROC Nijmegen e.o. ROC van Twente	
26021	Beautyprofessional in de zorg	3	ROC van Flevoland Summa College ROC van Amsterdam	
26022	Allround keukenmonteur	3	Hoorndijk College	
26023	Junior Business Controller	4	ROC van Twente ROC Friese Poort (Firda)	
26024	Voeding- en Leefstijladviseur	4	Deltion College Summa College Alfa College Deltion Yuverta	Aeres
26025	Vakman Fundering	2	Regio College	
26027	Werkbegeleider zorgboerderij dierhouderij	3	Horizon College	St. Landstede
26028	Medewerker Food & hospitality	2	SVO vakopleiding Food	
26029	International creative business developer	4	CIBAP	

Crebo	Cross-over kwalificatie	Niveau	Geldig vanaf 2017/18, 2018/19, 2019/20, 2020/21, 2021/22	Geldig vanaf 2022/23 of 2023/24
26030	Medewerker kinderopvang, onderwijs en bewegen	4	Alfa College Nova College Scheidegger opleidingen	Koning Willem I college ROC Aventus
26031	Specialist made-to-measure	4	ROC van Amsterdam	
26032	Genie CBRN Operator II (gevaarlijke stoffen)	2	Koning Willem I College Deltion College	
26033	Genie CBRN Operator III (gevaarlijke stoffen)	3	Koning Willem I College Deltion College	
26034	Genie CBRN Operator III (gevaarlijke stoffen)	2	Koning Willem I College Deltion College	
26035	Genie gevechtsondersteuner III	3	Koning Willem I College Deltion College	
26036	Vakbekwaam medewerker industrieel produceren van levensmiddelen	3	Yuverta	
26037	Vakbekwaam medewerker Infra, Sport en Groen	3	AOC West Brabant (Curio Prinsentuin)	
26038	Medewerker Marketing, Sales en Hospitality	4	SG De Rooi Pannen	
26039	Gezondheidsprofessional	4	ROC Gilde Opleidingen	
26040	Theatervormgever	4	ROC Albeda	
26041	Vakexpert Geo, Data & Design	4	Vista College Zone College	Lentiz onderwijsgroep
26042	Technisch medewerker	2	ROC Nijmegen	
26043	Allround instructeur buitensport	3		Lentiz onderwijsgroep Helicon Opleidingen (Yuverta)
26044	Werkhondenprofessional	4		Yuverta

Bron: DUO en SBB

Van de tweede naar de derde naar de vierde naar de vijfde naar de zesde/zevende aanvraagronde neemt het aantal toegekende cross-overs als volgt toe.

- Aantal combinaties mbo-instelling/cross-over kwalificatie: 24 → 52 → 114 → 143 → 162.
- Aantal cross-over kwalificaties: 17 → 22 → 36 → 43 → 45.

Het experiment startte met vijftien mbo-instellingen. Door de vele fusies is het aantal deelnemende instellingen lastig te tellen. Ook in 2024 zijn er fusies gaande. Op het eind doen 45 bekostigde instellingen en twee niet-bekostigde instellingen mee. Ongeveer tachtig procent van de mbo-instellingen doet mee in het experiment, twaalf doen niet mee: de drie ROC's MBO Amersfoort, ROC A12, ROC TOP; één AOC/beroepscollege namelijk Terra; acht vakinstellingen/beroepscolleges, Grafisch Lyceum Rotterdam, Grafisch Lyceum Utrecht, Leidse Instrumentmakerschool, Mediacollege Amsterdam, Nimeto, SintLucas, Soma College, Scheepvaart- en Transportcollege.

2.2 Aantal deelnemende studenten

In schooljaar 2022/23 volgen 6.865 studenten een cross-over opleiding. Dit is ruim een verdubbeling van drie jaar ervoor, wat komt door de toename van cross-over kwalificaties en door het gevuld raken van steeds meer leerjaren per cross-over. Tussen 2021/22 en 2022/23 is de stijging minimaal.

Overzicht 2.3 – Aantal studenten in de cross-over kwalificatie (Bron: DUO open onderwijsdata)

Crebo	Cross-over kwalificatie	Niveau	BRIN	Mbo-instelling	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21	2021/22	2022/23
26000	Allround coördinator-instructeur buitensport	4	14YD	Lentiz	12	34	43	41	37	31
			26CC	Yuverta (Helicon)			32	54		
			01OE	Yuverta (Wellantcollege)					87	111
			25GV	Aeres					2	10
26001	Technicus hout en restauratie	3	27YU	ROC van Twente	22	48	49	56	69	54
			24ZZ	Graafschap College				8	13	21
			25RA	Regio College						6
26002	Zorgtechnicus	4	25LT	Gilde Opleidingen	33	44	47	51	45	33
			25PU	VISTA College (Arcus)	10	34				
			25PL	VISTA College (Leeuwenborgh)			42	34	30	16
26003	Food professional	3	25LZ	ROC Tilburg			7	7	1	
			28DE	ROC de Leijgraaf		2	4	2	2	
			04FO	Koning Willem I College						1
26004	Food specialist	4	28DE	ROC de Leijgraaf	22	30	49	35	12	
			04FO	Koning Willem I College						13
26005	Middenkaderfunctionaris smart building	4	24ZZ	Graafschap College	55	100	129	164	151	102
			28DE	ROC de Leijgraaf			29	37	51	
			25LH	ROC Midden NL					38	38
			25PT	ROC Horizon College				16	9	5
			25RA	Regio College					13	6
			27YU	ROC van Twente						1
			04CY	ROC Rivier						
04FO	Koning Willem I College							43		
26006	Middenkaderfunctionaris smart industry	4	08PG	ROC Friese Poort (Firda)			6	11	15	19
			24ZZ	Graafschap College	45	87	126	181	155	113
			25LR	ROC van Flevoland			17	33	24	15
			25PW	Drenthe College				7	19	17
			28DE	ROC de Leijgraaf				8	12	
26007	Servicemedewerker	2	04EU	ROC Kop v N-Holland (Vonk)			14	19	28	
			25EF	Vonk						25
			08PG	ROC Friese Poort (Firda)			89	83	59	51
			24ZZ	Graafschap College			29	55	23	7
			25LH	ROC Midden NL	346	433	421	517	472	463

Crebo	Cross-over kwalificatie	Niveau	BRIN	Mbo-instelling	2017/ 18	2018/ 19	2019/ 20	2020/ 21	2021/ 22	2022/ 23
			25LN	mboRijnland			548	995	1073	1025
			25LW	Noorderpoort		444	800	662	531	395
			25PT	ROC Horizon College			50	84	92	135
			25PJ	Deltion College				39	60	82
			27DV	ROC Aventus				27	54	38
			00GT	Albeda					14	25
			01AA	Stichting Landstede					12	15
			14NZ	ROC Menso Alting					3	5
			25LJ	ROC Ter AA					13	8
			25LX	Curio					2	
			20MQ	ROC da Vinci College						16
26008	Leidinggevende international hospitality	4	25PZ	ROC van Amsterdam		20	28	56	65	69
			25PJ	Deltion College				4	13	13
			27GZ	ROC Mondriaan				24	49	55
			25LX	Curio					24	66
			25LT	ROC Gilde Opleidingen					3	8
26009	Adviseur duurzame leefomgeving	4	26CC	Yuverta		168	189	176		
			01OE	Yuverta					166	149
			21CY	Curio Prinsentuin					23	31
			25LX	Curio						11
26010	E-commerce Manager	4	04EU	ROC Kop v N-Holland (Vonk)			17			
			08PG	ROC Friese Poort (Firda)			61	39	23	10
			25LF	Rijn IJssel			35	23	17	1
			25PJ	Deltion College		8	72			
26026	E-commerce Manager (gewijzigd dossier)	4	04EU	ROC Kop v N-Holland (Vonk)				42	41	
			25EF	Vonk						49
			08PG	ROC Friese Poort (Firda)				89	152	150
			25LF	Rijn IJssel				57	111	152
			25PJ	Deltion College				120	187	259
			25LP	Zadkine				73	155	232
			25PZ	ROC van Amsterdam				18	104	151
			27YU	ROC van Twente				40	90	117
			25LN	mboRijnland					67	125
			25PT	Horizon College					42	71
			25LZ	ROC Tilburg						30
26011	Vitaliteitsbegeleider in zorg en welzijn	3	25MB	Summa College			11			
			27GZ	ROC Mondriaan			10	20	9	
			25PZ	ROC van Amsterdam				3	1	1
			27YU	ROC van Twente				21	28	20

Crebo	Cross-over kwalificatie	Niveau	BRIN	Mbo-instelling	2017/ 18	2018/ 19	2019/ 20	2020/ 21	2021/ 22	2022/ 23
26012	Allround Hospitality Medewerker	3	25LT	Gilde Opleidingen			24	21	9	3
			25PJ	Deltion College				4	12	8
			25PZ	ROC van Amsterdam				54	93	95
			27GZ	ROC Mondriaan				15	35	39
			25LW	Noorderpoort					14	30
			25LX	Curio					22	35
26013	AV-mediatechnoloog	4	25PZ	ROC van Amsterdam		31	66	78	52	17
26014	Eventproducer	4	25PZ	ROC van Amsterdam		138	193	247	292	183
			00GT	Albeda				18	33	48
			25LG	Friesland College (Firda)				15	23	21
			25PL	Vista College (Leeuwenborgh)					17	40
26016	Vakexpert industr. produceren van levensmiddelen	4	12VI	Nordwin College (Aeres)			1			
26017	Keukenmonteur	2	09MR	Hoornbeeck College			10	15	12	8
			25LZ	ROC Tilburg					13	
			02PG	HMC						34
26018	Persoonlijk begeleider zorgboerderij	4	26CC	Yuverta (Helicon)			20	42		
			01OE	Yuverta (Wellantcollege)					73	62
			25PT	ROC Horizon College				9	31	35
			01AA	Stichting Landstede					13	14
26019	Business support	3	25PZ	ROC van Amsterdam			19	37	46	31
			27YU	ROC van Twente			18	19	19	17
			24ZZ	ROC Graafschap College				27	60	24
			25LH	ROC Midden NL				38	33	31
			27GZ	ROC Mondriaan				79	105	46
			08PG	ROC Friese Poort (Firda)					8	10
26020	Creatief technoloog	4	25PN	ROC Nijmegen			22	36	46	47
			27YU	ROC van Twente				12	41	55
26021	Beautyprofessional in de zorg	3	25PZ	ROC van Amsterdam				3	2	
26022	Allround keukenmonteur	3	09MR	Hoornbeeck College				4	3	5
26023	Junior business controller	4	08PG	ROC Friese Poort (Firda)				60	92	63
			27YU	ROC van Twente				11	22	19
26024	Voeding- en leefstijladviseur	4	25MB	Summa College				66	111	179
			25PJ	Deltion College				48	117	177
			01OE	Yuverta (Wellantcollege)					58	81
			25GV	Aeres						16
26027	Werkbegeleider zorgbedrijf dierhouderij	3	25PT	ROC Horizon College				1	21	19
			01AA	St. Landstede						9
26028	Medewerker food & hospitality	2	17WH	SVO				5	7	1

Crebo	Cross-over kwalificatie	Niveau	BRIN	Mbo-instelling	2017/ 18	2018/ 19	2019/ 20	2020/ 21	2021/ 22	2022/ 23
26029	International creative business developer	4	02PN	C I B A P				6	64	64
26030	Medewerker kinderopvang, onderwijs en bewegen	4	25LU	Alfa-college				49	87	103
			25PX	Nova College					26	41
			04FO	Koning Willem I College						18
26031	Specialist made-to-measure	4	25PZ	ROC van Amsterdam				2	1	
26032	Genie CBRN Operator II (gevaarlijke stoffen)	2	25PJ	Deltion College					2	7
26034	Genie gevechtsondersteuner II	2	04FO	Koning Willem I College				38	91	62
			25PJ	Deltion College				48	57	56
26038	Medewerker Marketing, Sales en Hospitality	4	24LV	SG De Rooi Pannen					96	136
26039	Gezondheidsprofessiona I	4	25LT	ROC Gilde Opleidingen					12	23
26040	Theatervormgever	4	00GT	Albeda					48	37
26041	Vakexpert Geo, Data & Design	4	25PL	VISTA College (Leeuwenborgh)					13	23
			31JC	Zone.College					8	15
			14YD	Lentiz onderwijsgroep						4
26043	Allround instructeur buitensport	3	01OE	Yuverta (Wellantcollege)						9
			14YD	Lentiz onderwijsgroep						5
26044	Werkhondenprofessional	4	01OE	Yuverta (Wellantcollege)						31
Totaal					545	1621	3327	5138	6632	6865

Procedure en implementatie

Onderstaande bevindingen zijn gebaseerd op de gesprekken die zijn gevoerd met projectleiders en opleidingsmanagers die zijn betrokken bij de aanvragen in de zesde en zevende ronde (met beoogde start in 2022/23 en 2023/24).

3.1 Totstandkoming aanvragen voor cross-overs

Mbo-instellingen vragen cross-over kwalificaties doorgaans aan omdat er directe vraag is vanuit de arbeidsmarkt. Zij ontvangen signalen dat er nieuwe banen ontstaan of dat bestaande banen veranderen waardoor de eisen voor personeel veranderen. Deze signalen komen direct van een of meerdere bedrijven, maar ook worden instellingen benaderd door landelijke werkgroepen waarin bedrijven en instellingen vertegenwoordigd zijn met de vraag of een bepaalde instelling de cross-over wil aanvragen en uitvoeren. Dit speelt bij verkorte aanvragen om de cross-over over het land te verspreiden. Soms ontbreekt er concreet een opleiding voor een specifieke baan waardoor cross-overs gezien worden als de snelle manier om een nieuwe opleiding op te starten. Niet alleen de behoefte van de arbeidsmarkt is een reden om een cross-over aan te vragen. Enkele instellingen stellen dat zij graag nieuwe opleidingen willen starten om studenten beter te kunnen bedienen. Cross-over kwalificaties worden dan ontwikkeld vooral om brede opleidingen aan te bieden aan studenten die nog niet weten wat ze precies willen doen. De cross-overs zijn dan een manier om door te stromen naar meer specifieke opleidingen. Maatschappelijke ontwikkelingen spelen voor enkele instellingen ook een rol om een cross-over aanvraag te doen, zoals bij de aanvraag voor “Medewerker kinderopvang, onderwijs en bewegen” waarbij zorgen om de afnemende vitaliteit bij jongeren mede reden is voor de ontwikkeling van deze cross-over.

Ondanks de verschillende redenen om een cross-over kwalificatie aan te vragen, zijn bij het bij merendeel van deze aanvragen de behoeften van bedrijven die de belangrijkste reden zijn om een nieuwe kwalificatie te ontwikkelen.

Diverse mbo-instellingen hebben geprobeerd de arbeidsmarkt vraag op een andere manier op te vangen voordat overwogen is om een cross-over kwalificatie aan te vragen. Meestal door middel van een keuzedeel binnen bestaande opleidingen aan te bieden of door de praktijk meer te laten betrekken bij de opleiding. Dit laatste kan dan worden ingevuld als bijvoorbeeld meer praktijkuren, gastlessen van mensen uit de praktijk en hybridelessen. De instellingen die dit hebben overwogen, vinden dat de vraag van de arbeidsmarkt niet volledig tot uiting kan komen door het als een gedeelte van een opleiding te maken. Alleen een geheel nieuwe opleiding zou recht doen aan de benodigde competenties voor het nieuwe of veranderende beroep. Een enkele mbo-instelling overwoog om een nieuwe kwalificatie op te starten via het reguliere proces, maar de angst voor een langdurig proces heeft doen besluiten voor een cross-over aanvraag.

3.2 Aantonen arbeidsmarktrelevantie ten behoeve van aanvraag

Om op goedkeuring te rekenen voor de cross-over kwalificatie aanvraag moeten instellingen de arbeidsmarktrelevantie van de cross-over aantonen. De meerderheid van de instellingen doet dit door langs bedrijven te gaan en een samenwerkingsovereenkomst met hen te ondertekenen. Hierin staat onder andere dat de ondertekende bedrijven de komst van de cross-over toejuichen en ook bpv-plekken beschikbaar stellen waar nodig. De instellingen die een verkorte aanvraag hebben gedaan, geven aan dat zij deze relevantie niet of in mindere mate hoefden aan te tonen. Alhoewel instellingen voor de arbeidsmarktrelevantie van hun aanvraag langsgaan bij lokale en regionale bedrijven, speelt de arbeidsvraag doorgaans in het gehele land.

In de meeste gevallen worden studenten opgeleid tot een specifiek beroep wat direct aansluit bij de opleiding, zoals Keukenmonteur of Werkbegeleider bij zorgbedrijf of -boerderij. Dat is ook het doel van de meeste mbo-instellingen: snel de vraag van de arbeidsmarkt opvangen. Deze banen kunnen nieuwe banen zijn die in verloop van de tijd zijn ontstaan in een veranderende sector. Ook wordt genoemd dat de banen al bestonden op een hoger niveau, maar dat bedrijven ook behoefte hebben aan professionals op mbo-niveau. Die bedrijven geven dan aan dat mbo-studenten meer geschikt zijn voor uitvoerende rollen en beter zijn in het vertalen van beleid naar de praktijk. Voor sommige cross-overs geldt dat de baan al langer bestaat, maar dat er geen opleiding is die hier direct op aansluit. Bedrijven geven in dit soort gevallen aan dat doordat er geen passende opleidingen bestaan ze hun personeel intern opleiden om bepaalde werkzaamheden te kunnen verrichten. Zij zijn daarom enthousiast bij de ontwikkeling van nieuwe kwalificaties die ertoe leiden dat mensen beter en langer opgeleid kunnen worden voordat ze aan de slag aan als werknemer bij het bedrijf.

De meeste mbo-instellingen geven aan dat de bedrijven waarmee zij samenwerken, enthousiast en positief zijn bij de opzet van de cross-over kwalificaties. Dit betekent echter niet dat er geen kritische geluiden bestaan vanuit bedrijven. Sommige leerbedrijven vinden een cross-over onvoldoende aansluiten bij het beoogde beroep, omdat bepaalde aspecten en werkzaamheden van een werkgebied te beperkt voorkomen in de cross-over. Studenten worden voor dat werkgebied volgens deze bedrijven niet geschikt geacht. Dit is bijvoorbeeld het geval bij de cross-over Werkbegeleider zorgbedrijf dierhouderij. Enkele leerbedrijven stellen dat zij bang zijn dat het zorggedeelte ondersneeuwt in de cross-over waar naast zorgcompetenties ook competenties op het gebied van groen worden aangeleerd. Bij zorgboerderijen komen kwetsbare mensen die zorg nodig hebben en daarom vinden zij dat het belangrijk is dat de zorgcompetenties voldoende naar voren komt. Hierom zijn sommige van deze bedrijven niet betrokken bij de cross-over. Soms komt het ook voor dat bedrijven aan het begin zeer enthousiast en positief waren en dat gedurende de ontwikkeling en uitvoering, de cross-over minder passend vinden bij hun werkzaamheden. Ondanks deze kritische geluiden geven de meeste instellingen aan dat de meeste bedrijven de cross-over passend vinden.

Bijna alle instellingen geven aan dat er met de komst van de cross-over kwalificaties geen bestaande opleidingen uit het aanbod zijn gehaald (zoals we in eerdere jaren bij de Servicemedewerker wel hebben waargenomen).

3.3 Aanvraagprocedure

Dat het experiment al een aantal jaar loopt is te zien aan de grote hoeveelheden verkorte aanvragen die zijn gedaan in de zesde en zevende ronde. Dit betekent dat de desbetreffende cross-over kwalificatie al eerder is aangevraagd en goedgekeurd (door een andere instelling). De meeste instellingen die een verkorte aanvraag hebben gedaan, ervaren dat de aanvraagprocedure vrij soepel verloopt. Hierin speelt mee dat de arbeidsmarktrelevantie al is aangetoond in de reguliere aanvraag en in een verkorte aanvraag minder uitgebreid hoeft, en natuurlijk dat de kwalificatie inhoudelijk al is ontwikkeld. Het aanvraagproces voor verkorte aanvragen verloopt mede daarom volgens sommige instellingen vrijwel automatisch. Maar ook instellingen met een reguliere aanvraag in zesde en zevende ronde hebben ook nauwelijks knelpunten ervaren. De procedure wordt over het algemeen positief ervaren. Enkele instellingen geven aan dat bij aanvraagprocedure de terugkoppeling vanuit het SBB in hun ogen langzaam ging. Een voorbeeld waarin dit blijkt is een instelling die pas in september te horen kreeg dat een opleiding uit een bestaand kwalificatiedossier werd gehaald zonder goede vervanging. Omdat ze dit nieuws zo laat kregen en graag de opleiding wilden behouden voor het volgende schooljaar, hebben ze dit gedaan door een cross-over aan te vragen. Echter was dit twee weken na deadline van 15 september, waarvoor alle cross-over aanvragen voor het volgende schooljaar gedaan moeten worden. Het SBB keurde in eerste instantie de aanvraag af, omdat deze te laat werd gedaan. De instelling was het niet eens met de beslissing gezien hun situatie en omdat het SBB hier ook op de hoogte werd gesteld. De aanvraag is na enige tijd alsnog goedgekeurd.

Over de ondersteuning van het SBB wordt gesteld dat SBB behulpzaam is en instellingen goed op weg kan helpen tijdens de aanvraagprocedure. Zij weten aan welke eisen voldaan moeten worden als het gaat om kwalificaties en toetsingen. Sommige mbo-instellingen ervaren dat SBB bij het aantonen van arbeidsmarktrelevantie en de inkleuring van een cross-over meer oog mag hebben voor innovatie en de daarmee gepaard gaande onzekerheid over de arbeidsmarktrelevantie en benodigde competenties. Bij beroepen die nog in ontwikkeling zijn, is dat uiteraard lastig. Mbo-instellingen zouden bij dat proces wat meer vertrouwen en experimenteerruimte willen krijgen, daar waar SBB pas een nieuwe kwalificatie wil introduceren als het beroepsprofiel duidelijk is en de behoefte aangetoond.

Over het algemeen wordt de aanvraagprocedure positief ervaren. De administratieve lasten worden niet als te hoog gezien. De mbo-instellingen geven aan dat wanneer op de juiste manier een aanvraag is gedaan er geen onnodige lasten aanwezig waren. Als een fout in de aanvraag wordt gemaakt, dan wordt het proces wel moeilijker. Ook is aangegeven dat de instellingen het goed vonden dat de arbeidsmarktrelevantie een belangrijk en strenge eis is. Hierdoor kan vanaf het begin al intensief samengewerkt worden met het bedrijfsleven en zullen ook niet oneindig veel nieuwe opleidingen ontstaan.

Op dit moment hebben individuele instellingen geen directe rol in de totstandkoming van nieuwe kwalificaties. Instellingen en bedrijven zijn vertegenwoordigd in de Sectorkamers van SBB waarin ontwikkelingen op de arbeidsmarkt in de gaten worden gehouden en op basis daarvan worden dan aanpassingen doorgevoerd in de bestaande kwalificaties. Mbo-instellingen ontvangen het experiment met open armen. Het grootste nadeel aan het reguliere proces vinden instellingen de grote afstand tussen individuele instellingen en de Sectorkamers. Hierdoor kan de lokale

arbeidsvraag minder goed en snel bediend worden. Zij stellen dat instellingen en bedrijven scherp zicht hebben op nieuwe trends en ontwikkelingen en daaruit ontstane nieuwe beroepen, ook als zij de arbeidsmarktbehoefte kwantitatief moeilijk kunnen beschrijven en onderbouwen. De instellingen zijn blij met het experiment, omdat zij en hun leerbedrijven de ontwikkeling van opleidingen in handen hebben en kunnen inspelen op trends en ontwikkelingen. Instellingen zien aan de andere kant ook de kans op versplintering van het opleidingsaanbod met een toenemend aantal opleidingen en erkennen de noodzaak – ongeacht het proces om een kwalificatie te ontwikkelen – dat het relevant is om de arbeidsmarktbehoefte voor een nieuwe kwalificatie aan te tonen.

3.4 Opstarten en inrichten opleiding

Overzicht 3.1 laat zien dat 7 van de 17 voor schooljaar 2022/23 goedgekeurde aanvragen van cross-overs geen studenten heeft in 2022/23. Zij zijn (nog) niet gestart met de cross-over. Dat kan te maken hebben met dat de opleiding niet tijdig ingericht was, maar kan ook andere redenen hebben (bijv. omdat geen/onvoldoende studenten zijn geworven of omdat de instelling van gedachten is veranderd en de cross-over niet langer meer wil aanbieden).

Overzicht 3.1 – Aantal studenten in cross-overs van nieuwe aanvragers

Crebo	Cross-over kwalificatie	Niveau	Geldig vanaf 2022/23	Aantal studenten 2022/23
26001	Technicus hout en restauratie	3	Regio College	6
26007	Servicemedewerker	2	Scalda	
			ROC Da Vinci	16
26009	Adviseur duurzame leefomgeving	4	Yuverta (citaverde)	
			Aeres	
26014	Eventproducer	4	Noorderpoort	
			ROC Midden Nederland	
26017	Keukenmonteur	2	HMC	34
26024	Voeding- en Leefstijladviseur	4	Aeres	16
26026	E-commerce manager (gewijzigd 2020)	4	ROC Tilburg	30
26027	Werkbegeleider zorgbedrijf dierhouderij	3	St. Landstede	
26030	Medewerker kinderopvang, onderwijs en bewegen	4	Koning Willem I College	18
			ROC Aventus	
26041	Vakexpert Geo, Data & Design	4	Lentiz onderwijsgroep	4
26043	Allround instructeur buitensport	3	Lentiz onderwijsgroep	5
			Yuverta (Helicon)	9
26044	Werkhondenprofessional	4	Yuverta	31

Bron: DUO open onderwijsdata

Omdat sommige cross-overs snel zijn ontwikkeld, geeft een aantal instellingen aan dat zij nog geen tijd hebben gehad om actief op vmbo-scholen te werven naar scholieren. Degene die dat wel deden, hebben dat gedaan door langs scholen te gaan of door op open dagen te staan en actief studenten te werven. In een enkel geval komt het ook voor dat bedrijven reclame hebben

gemaakt voor de opleiding. Voor zowel cross-overs waarvoor actief geworven is op het vmbo en de cross-overs waarvoor dat niet is gedaan geldt wel dat de instroom vooral bestaat uit vmbo'ers. Daarnaast zijn er nog een beperkt aantal zij-instromers van andere opleidingen of instroom van werkenden. Dit zijn vaak medewerkers van bedrijven die hun personeel wil laten kwalificeren aan nieuwe eisen in het werkveld.

Ongeacht of het initiatief voor het ontwikkelen van een cross-over bij de instelling of bedrijf ligt, de uiteindelijke invulling van de cross-over gebeurt in samenspraak. Bedrijven dragen bij aan de inrichting van cross-overs door in ieder geval bpv-plekken aan de instelling te leveren, dit staat ook vast in de samenwerkingsovereenkomsten. Ze zijn daarnaast ook vaak betrokken bij de inhoudelijke invulling van cross-overs door onder andere opdrachten op te stellen, (gast)docenten te leveren en ook bij het maken van toetsen. Instellingen gaan op bezoek bij betrokken bedrijven of organiseren avonden waarvoor bedrijven worden uitgenodigd. Er wordt dan gepraat over de cross-over en ideeën worden uitgewisseld. Bedrijven leveren ook lesmateriaal. Volgens veel instellingen is er meer inbreng en betrokkenheid van bedrijven bij nieuwe opleidingen zoals een cross-over dan bij bestaande opleidingen.

Wat betreft de bpv is er doorgaans sprake van voldoende plekken op niveau. Dit komt vaak door eerder contact met de bedrijven vanuit de bestaande kwalificaties. Hierdoor is de zoektocht naar belangstellende bedrijven minder intensief. Toch is er een substantiële groep instellingen die meldt dat zij wel moeite hadden of nog hebben met het vinden van genoeg bpv-plekken en/of plekken van het juiste niveau. Dit heeft bijvoorbeeld te maken met de situatie waarin bedrijven niet (snel) de juiste accreditatie hebben om scholieren te begeleiden, of omdat eigen personeel het druk heeft en niet goed de studenten kan begeleiden. Het innovatieve karakter van een cross-over kan er direct mee te maken hebben: het cross-over beroep bestaat bij diverse bedrijven (nog) niet in volle breedte in de praktijk, waardoor niet elk kwalificatie-onderdeel van een cross-over kan worden uitgevoerd door de student.

Een groot deel van de instellingen geeft aan dat de cross-overs goed aansluiten op het beroep waarvoor de kwalificatie is opgesteld. Doordat de cross-over kwalificaties bestaan uit delen van bestaande kwalificaties kan het een bijkomend voordeel zijn dat studenten competenties verwerven voor meerdere typen werkzaamheden waardoor ze breder inzetbaar zijn op de arbeidsmarkt. Een aantal mbo-instellingen geeft aan de andere kant ook aan dat deze verplichting om bestaande kwalificaties te gebruiken ervoor zorgt dat de aansluiting met het beroep waarvoor de cross-over kwalificatie is ontwikkeld niet optimaal is. Dit is met name geval wanneer de cross-over is ontwikkeld voor een geheel nieuw beroep. De instellingen geven aan in dit geval liever een nieuw kwalificatiedossier te ontwikkelen, waarin de cross-over geplaatst kan worden.

Over de inrichting van de cross-over zijn de instellingen tevreden. Hier en daar worden onderdelen van een aantal cross-overs de komende tijd wel aangescherpt, maar voor een groot deel blijft de inhoud hetzelfde in de eerste jaren na initiële ontwikkeling.

3.5 Inhoudelijke opvolging van cross-overs

Van de instellingen die in deze meting zijn bevraagd en waarvan de cross-over goedgekeurd en uitgevoerd is, krijgt ongeveer de helft inhoudelijke opvolging (zie bijlage 3 voor het besluit over de opvolging van cross-over kwalificaties). Dan wordt de cross-over ongewijzigd opgenomen in de kwalificatiestructuur met een eigen opleidingscode en in een bestaand kwalificatiedossier geplaatst. In sommige gevallen is er een geheel nieuw kwalificatiedossier ontwikkeld waarin de cross-over wordt geplaatst. Voor cross-overs die geen inhoudelijke opvolging krijgen, wordt soms geadviseerd om als keuzedeel in een bestaande opleiding opgenomen te worden. Het komt ook voor dat een cross-over is opgegaan in een bestaande kwalificatie, die in onderhoud is genomen. Een veelvoorkomende reden voor het besluit tot geen inhoudelijke opvolging is dat de cross-over als overbodig wordt gezien. Er is te veel overlap met bestaande kwalificaties. Een andere reden is dat de arbeidsrelevantie onvoldoende is of de arbeidsmarktvrage niet groot genoeg wordt geacht. Instellingen die dit nieuws krijgen zijn vaak teleurgesteld en vinden het besluit vaak onterecht. Er wordt gezegd dat de overlap komt doordat de cross-over moet bestaan uit kwalificaties van bestaande opleidingen en dat het dus geen verrassing is dat er overlap is.

Wat opvalt uit de gesprekken is dat de terugkoppelingen van het SBB over het vervolg van de cross-over, ongeacht of wel/niet sprake is van inhoudelijke opvolging van de cross-over, niet direct kenbaar zijn gemaakt bij de instelling zelf. Vaak wordt het nieuws over opvolging via een algemeen nieuwsbericht van SBB of via de MBO-Raad of één van de Sector kamers. SBB laat weten dat zij die rol niet hadden en OCW bewust de regie in de communicatie heeft genomen. SBB is ook van mening dat te laat is nagedacht over het proces van afronding van het experiment en van opvolging van cross-overs. Voor de opvolging van cross-overs zijn de Sector kamers gevraagd om advies te geven. Doordat Sector kamers gedurende het experiment geen eigenaar waren van het toetsen van arbeidsmarkt relevantie van cross-overs, voelden zij in tegenstelling tot de betrokken scholen en bedrijven geen eigenaarschap over de ontwikkelde cross-overs. SBB ziet bij een soortgelijk experiment in de toekomst liever wel een rol voor de Sector kamers bij de beoordeling van arbeidsmarkt relevantie gedurende het aanvraagproces. De mbo-instellingen vinden het gebrek aan bilaterale communicatie over de inhoudelijke opvolging van een cross-over lastig, omdat zij daardoor ook geen inkijk hebben in het beslissingsproces en kunnen inzien op basis van welke factoren de cross-over geen inhoudelijke opvolging krijgt. Het beslissingsproces had volgens de mbo-instellingen transparanter gekund.

Conclusies

Het experiment cross-over kwalificaties heeft als doel om mbo-instellingen samen met bedrijven de mogelijkheid te geven om snel in te kunnen spelen op opkomende, cross-sectorale beroepen. Daartoe kunnen zij een cross-over kwalificatie ontwikkelen die bestaat uit delen van bestaande kwalificaties uit twee of meer opleidingsdomeinen. Het doel van de evaluatie is te onderzoeken of er behoefte is aan cross-over kwalificaties en of de daarvoor neergelegde procedure om deze tot stand te brengen, doelmatig is. Voor de evaluatie zijn twee hoofdvragen geformuleerd:

1. In welke mate is er behoefte aan cross-over kwalificaties op de arbeidsmarkt, bij studenten en bij onderwijsinstellingen?
2. Is de wijze waarop de cross-over kwalificaties tot stand komen doelmatig?

Het experiment wordt tot en met 2025 gemonitord en geëvalueerd. Jaarlijks wordt gerapporteerd, te weten in drie 'lichte' kwantitatief-beschrijvende voortgangsrapportages (2020, 2022, 2023/2024) en drie 'zware' evaluatieve rapportages (beginmeting 2019, tussenmeting 2021 en eindmeting 2025). 2023 en 2024 zijn samengenomen omdat ten behoeve van het laatste startjaar slechts twee cross-overs zijn aangevraagd. Hieronder volgen de belangrijkste bevindingen en conclusies van de voortgangsrapportage 2023/24. Ze zijn gebaseerd op analyse van aanvragen en beschikkingen (incl. afwijzingen), van DUO-data over deelnemende studenten en van interviews die zijn gehouden met mbo-instellingen die een aanvraag hebben gedaan ten behoeve van start in schooljaar 2022/23 en 2023/24.

1. Alle zeven aanvraagrondes zijn inmiddels gepasseerd. In totaal zijn 195 aanvragen voor deelname aan het experiment cross-over kwalificaties gedaan. Hiervan zijn er 21 ingetrokken, 9 afgewezen en 165 goedgekeurd.
2. Uiteindelijk heeft het experiment 45 unieke cross-over kwalificaties opgeleverd en hebben ruim 160 combinaties van mbo-instelling/cross-over aan het experiment deelgenomen. Bijna tachtig procent van de bekostigde mbo-instellingen doet mee. Onder de twaalf mbo-instellingen die niet mee hebben gedaan zitten vooral vakinstellingen.
3. In schooljaar 2022/23 volgen 6.865 studenten een cross-over opleiding. Dat is een paar honderd studenten meer dan het jaar ervoor. De enorme stijging in de jaren ervoor is afgevlakt.
4. Er zijn verschillende redenen voor mbo-instellingen om een cross-over kwalificatie te willen ontwikkelen, maar het belangrijkste zijn de behoeften van bedrijven en de daaronder liggende ontwikkelingen in de beroepspraktijk. Hoewel veelvuldig is overwogen om in de voorliggende behoefte te voorzien met keuzedelen, is uiteindelijk besloten dat alleen een geheel nieuwe opleiding recht doet aan de benodigde competenties voor het nieuwe of veranderende beroep.

5. In de zesde en zevende aanvraagronde is vooral sprake van verkorte aanvragen. Omdat de arbeidsmarktrelevantie al is aangetoond in de reguliere aanvraag en de kwalificatie inhoudelijk reeds ontwikkeld is, verloopt het aanvraagproces en de totstandkomingsprocedure doorgaans soepel. Er worden nauwelijks knelpunten ervaren.
6. De inbreng en betrokkenheid van bedrijven bij cross-overs is in de ogen van de bevroegde mbo-instellingen gemiddeld gezien groter dan bij bestaande opleidingen. De invulling van de lesinhoud gebeurt in samenspraak. Bedrijven dragen bij met bpv-plekken (zoals meestal is vastgelegd in samenwerkingsovereenkomsten), maar ook bijvoorbeeld door mee te werken aan het ontwikkelen van opdrachten en examens, het leveren van lesmateriaal en door (gast)docenten te leveren.
7. De mbo-instellingen zijn over het algemeen zeer positief over het bestaan van het experiment. Ze zijn blij met de mogelijkheid om zelf kwalificaties op te kunnen stellen die passen bij de veranderingen op de arbeidsmarkt. Door dit experiment komt er discussie op gang en kan het mbo blijven innoveren. Doordat cross-over kwalificaties opgesteld moeten worden uit kwalificaties van twee of meer opleidingsdomeinen, kunnen de instellingen als het ware shoppen om zo tot een opleiding te komen die past bij de arbeidsvraag. Bijkomend voordeel hiervan is dat dit het ontwikkelingsproces versnelt. Een veelvoorkomend nadeel echter is dat veel instellingen zich door deze eis beperkt voelen in de mate waarin zij kunnen innoveren. Soms raken delen van de bestaande kwalificatie niet de kern van de cross-over. Het roept ook de vraag op waarom het experiment – om innovaties sneller door te kunnen voeren in de kwalificatiestructuur – alleen gericht is op cross-overs. Innovaties kunnen ook betrekking hebben op nieuwe beroepen binnen een domein, of binnen bestaande beroepen.
8. Het experiment toont aan dat veel vele opleidingsteams van mbo-instellingen in combinatie met hun leerbedrijven in staat zijn om relevante arbeidsmarktsignalen op te pikken over veranderende beroepen en het ontstaan van nieuwe beroepen. Aan de andere kant is het bij nieuwe beroepen lastig om de arbeidsmarktbehoefte aan te tonen en nog moeilijker om de behoefte te kwantificeren. Buiten het experiment zijn er eisen waaraan de kwaliteit van deze 'beroepeninformatie' moet voldoen wil een nieuwe kwalificatie tot de kwalificatiestructuur worden toegelaten. Deze eisen zijn afgestemd tussen onderwijs - bedrijfsleven en OCW om de doelmatigheid van de kwalificatiestructuur te borgen. Binnen het experiment zijn deze eisen omwille van experimenteeruimte soepeler. Omwille van de opvolging na afloop van het experiment gelden echter wel de reguliere strengere eisen. SBB merkt dat de door instellingen bij de aanvraag geboden informatie over arbeidsmarktrelevantie van onvoldoende kwaliteit is of onvoldoende bewijskracht heeft. Om versplintering in de kwalificatiestructuur ofwel het opleidingsaanbod te voorkomen, zal bij eventuele nieuwe experimenten goed moeten worden nagedacht hoe arbeidsmarktrelevantie kan worden aangetoond en getoetst. Bijvoorbeeld door ook in het experiment uit te gaan van de reguliere eisen. Dat voorkomt teleurstelling en verloren tijd/energie bij initiatiefnemers en ontwikkelaars van scholen en bedrijven.
9. In 2021 en 2022 heeft SBB advies over inhoudelijke opvolging van alle ontwikkelde cross-over kwalificaties gegeven: 21 cross-overs hebben inhoudelijke opvolging gekregen, 23 cross-overs niet. In de besluitvorming is naast arbeidsmarktrelevantie ook de toegevoegde waarde binnen het bestaande kwalificatie-aanbod en de mogelijkheden om met keuzedelen een antwoord te vinden op de arbeidsmarktvrage meegewogen. De instellingen waarvan de cross-over geen inhoudelijke opvolging krijgt zijn uiteraard teleurgesteld en ook niet altijd eens met

het besluit. De afwegingen en onderbouwingen bij de beslissing over inhoudelijke opvolging per cross-over kwalificatie is niet openbaar gemaakt. Maar het is de mbo-instellingen ook niet altijd goed duidelijk waarom hun cross-over geen opvolging krijgt. Ze vinden het besluitvormingsproces onvoldoende transparant, hadden daarbij graag hun zegje willen doen en vinden het ook jammer dat er geen mogelijkheid is voor een bezwaarprocedure om het besluit aan te kunnen vechten. Het is duidelijk dat bij het ontwerp van een experiment nog beter nagedacht moet worden hoe experimentopleidingen een vervolg kunnen krijgen, wie daarin welke rol heeft en hoe dat duidelijk naar de scholen toe gecommuniceerd wordt.

Bijlage 1 – Beoordelingscriteria cross-over kwalificatie bij ingangstoets

Vereisten cross-over kwalificatie

- a. De cross-over kwalificatie is opgebouwd uit delen van bestaande kwalificaties uit twee of meer opleidingsdomeinen.
- b. De cross-over kwalificatie bevat het geheel van bekwaamheden die een gediplomeerde van de daarop gebaseerde experimentele opleiding kwalificeren voor het functioneren in een beroep of een groep van samenhangende beroepen. De cross-over kwalificatie kent inhoudelijke samenhang.
- c. De cross-over kwalificatie is niet noodzakelijk indien voor een beroep een opleiding kan worden vormgegeven op basis van een bestaande kwalificatie of cross-over kwalificatie, al dan niet in combinatie met keuzedelen.
- d. De cross-over kwalificatie heeft arbeidsmarktrelevantie.

Vereisten experimentele opleiding

- e. De experimentele opleiding is een opleiding als bedoeld in artikel 7.2.2, eerste lid, onder b tot en met d, van de wet, die wordt aangeboden in de beroepsopleidende leerweg of de beroepsbegeleidende leerweg.
- f. De experimentele opleiding is niet tegelijkertijd betrokken bij een experiment in de zin van het Besluit experimenten doorlopende leerlijnen vmbo-mbo 2014–2022 of het Besluit experiment beroepsopleiding gecombineerde leerwegen bol-bbl.
- g. De keuzedelen die bij een experimentele opleiding worden aangeboden, vallen niet samen met een of meer onderdelen van de cross-over kwalificatie.

Overige vereisten

- h. De instelling heeft een samenwerkingsovereenkomst afgesloten met een of meer bedrijven.
- i. Een instelling neemt met maximaal 10 experimentele opleidingen deel aan het experiment.
- j. De instelling voorziet in een terugvaloptie, waardoor studenten tussentijds kunnen uitstromen naar een andere verwante opleiding.
- k. Aan de instelling die de aanvraag indient, mag binnen een bij de aanvraag betrokken opleidingsdomein niet een waarschuwing zijn gegeven als bedoeld in artikel 6.1.5, 6.1.5b, tweede lid, en 6.2.3.b, tweede lid, van de wet of een besluit zijn genomen als bedoeld in de artikelen 6.1.4 en 6.1.5b, eerste lid, 6.2.2 en 6.2.3b, eerste lid, van de wet.

Te verstrekken informatie in de aanvraag

- l. De aanvraag bevat de volgende informatie:
 - een beschrijving van de cross-over kwalificatie, waarbij wordt vermeld:
 - 1°. de naam van de cross-over kwalificatie en de daaruit voortvloeiende naam van de opleiding;
 - 2°. op welke opleidingsdomeinen de cross-over kwalificatie betrekking heeft;
 - 3°. uit welke bestaande kwalificaties en daarbinnen uit welke delen de cross-over kwalificatie wordt samengesteld;

- 4°. op welke leerweg of leerwegen de cross-over kwalificatie is gericht;
- 5°. op welke soort opleiding de cross-over kwalificatie is gericht;
- 6°. op welk beroep of groep van beroepen de cross-over kwalificatie is gericht;
- welke keuzedelen bij de cross-over kwalificatie behoren;
- een toelichting op de arbeidsmarktrelevantie van het beroep waarop de cross-over kwalificatie is gericht;
- een samenwerkingsovereenkomst met één of meer bedrijven, waaruit blijkt dat in de regio behoefte is aan de cross-over kwalificatie;
- de terugvalopties voor de deelnemer die voortijdig uitstroomt uit de experimentele opleiding;
- een inschatting van het aantal cohorten en het aantal studenten dat de instelling verwacht in te schrijven per cohort.

Bron: Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden, jaargang 2016, 287. *“Besluit van 8 juli 2016, houdende bepalingen voor een experiment met cross-over kwalificaties in het middelbaar beroepsonderwijs (Besluit experiment cross-over kwalificaties)”*

Bijlage 2 – Werkwijze aanvraagprocedure en beoordelingsproces

Met het experiment cross-over kwalificaties is een tweede route voor de totstandkoming van kwalificaties ontstaan. Een belangrijk verschil met de reguliere route is dat in deze tweede route de landelijke Sectorkamers binnen SBB niet betrokken zijn. Het zijn de mbo-instellingen zelf die – in samenwerking met het (regionale) bedrijfsleven – de kwalificatie samenstellen. Daardoor kan de procedure voor de totstandkoming van kwalificaties sneller doorlopen worden. Hoewel de landelijke Sectorkamers van SBB niet betrokken zijn in de experimentele route, is de Toetsingskamer SBB dat – net als bij de reguliere route – wel. De Toetsingskamer SBB toetst de kwaliteit van de kwalificatie. Daarnaast assisteert de afdeling Kwalificeren & Examineren van SBB de mbo-instelling bij het samenstellen en opstellen van de cross-over kwalificatie.

Overzicht B2.1 toont het beoordelingsproces van cross-over kwalificaties. Dat proces start bij het indienen van een aanvraag door de mbo-instelling bij DUO voor het tot stand komen en aanbieden van een cross-over kwalificatie (stap 1). Jaarlijks kunnen nieuwe aanvragen worden ingediend. De deadline voor iedere jaarlijkse ronde ligt op 15 september in het jaar voorafgaand dat men wil starten met de opleiding. Ofwel, bij een beoogde start in schooljaar 2018/19, dient de aanvraag uiterlijk 15 september 2017 bij DUO binnen zijn. Het experiment cross-over kwalificaties duurt tot en met 31 juli 2025, waarbij voor vierjarige opleidingen tot uiterlijk 15 september 2020 een aanvraag kan worden ingediend (start in schooljaar 2021/22), voor driejarige opleidingen tot uiterlijk 15 september 2021 (start in schooljaar 2022/23) en voor tweejarige opleidingen tot uiterlijk 15 september 2022 (start in schooljaar 2023/24).

DUO toetst of de aanvraag compleet is en alle benodigde informatie bevat (stap 2). De indienende mbo-instelling krijgt een ontvangstbevestiging en DUO stuurt de aanvraag door naar de Inspectie.

De Inspectie toetst vervolgens de kwaliteit van de opleidingsdomeinen die onderwerp van de cross-over kwalificatie zijn (stap 3). Het betreft allereerst een *marginale toetsing* op basis van de toezichtshistorie (in het kader van de reguliere beoordeling van kwaliteit opleidingen in het mbo). De centrale vraag in dezen is of de toezichtshistorie geen risico laat zien bij één of meerdere betrokken opleidingsdomeinen uit de aanvraag. Niet alleen de betreffende kwalificaties, maar de betreffende opleidingsdomeinen worden dus getoetst. Als bijvoorbeeld ROC van Flevoland een cross-over kwalificatie wil ontwikkelen die is opgebouwd uit delen van de kwalificaties MBO-Verpleegkundige en Technicus elektrotechnische systemen, dan moet de kwaliteit van alle opleidingen in de opleidingsdomeinen Zorg en welzijn en Techniek en procesindustrie op orde zijn. Het gehele opleidingsdomein wordt getoetst, omdat niet elke kwalificatie door de Inspectie wordt onderzocht in de reguliere kwaliteitsbeoordeling. Indien in de marginale toetsing een risico bij de opleidingsdomeinen die onderwerp van de cross-over kwalificatie zijn geconstateerd is, volgt een *integrale toetsing*. Daartoe worden openbare toetsrapporten verzameld en bestudeerd.

Aanvankelijk werd ook gecontroleerd of er recente klachten/signalen over de indienende mbo-instelling bekend zijn. Deze eis bleek echter niet juridisch gegrond en is komen te vervallen. Na voltooiing van de marginale (en eventueel integrale) toetsing stuurt de Inspectie haar oordeel naar DUO. DUO stuurt de aanvraag vervolgens door naar SBB ten behoeve van de ingangstoets en bevestigt deze stap naar de indienende mbo-instelling.

Wijziging partij die marginale toetsing uitvoert (stap 3)

Na het eerste jaar van het experiment voert DUO in plaats van de Inspectie de marginale toetsing uit. DUO controleert op basis van openbare rapporten of er sprake is van risico bij opleidingen in betreffende opleidingsdomeinen. Indien er geen opleidingen met risico zijn, dan wordt de Inspectie niet betrokken en gaat de aanvraag direct door naar SBB voor de ingangstoets (stap 4). Indien er wel sprake is van risico, dan gaat de aanvraag naar de Inspectie voor de integrale toetsing.

De Toetsingskamer SBB checkt in de ingangstoets (stap 4) diverse aspecten, onder meer of de beoogde cross-over kwalificatie iets toevoegt aan het bestaande opleidingsaanbod (arbeidsmarktrelevantie, de noodzakelijkheid van de cross-over kwalificatie en of deze is opgebouwd uit kwalificaties uit meerdere opleidingsdomeinen) en of er voldoende aan het belang van de student is gedacht (samenwerkingsovereenkomst met één of meer bedrijven, terugvaloptie waardoor studenten tussentijds kunnen uitstromen naar een andere verwante opleiding). In bijlage 1 zijn alle beoordelingscriteria ten behoeve van de ingangstoets opgenomen.

Na voltooiing van de ingangstoets wordt de uitslag naar DUO en via DUO naar de indienende mbo-instelling gestuurd.

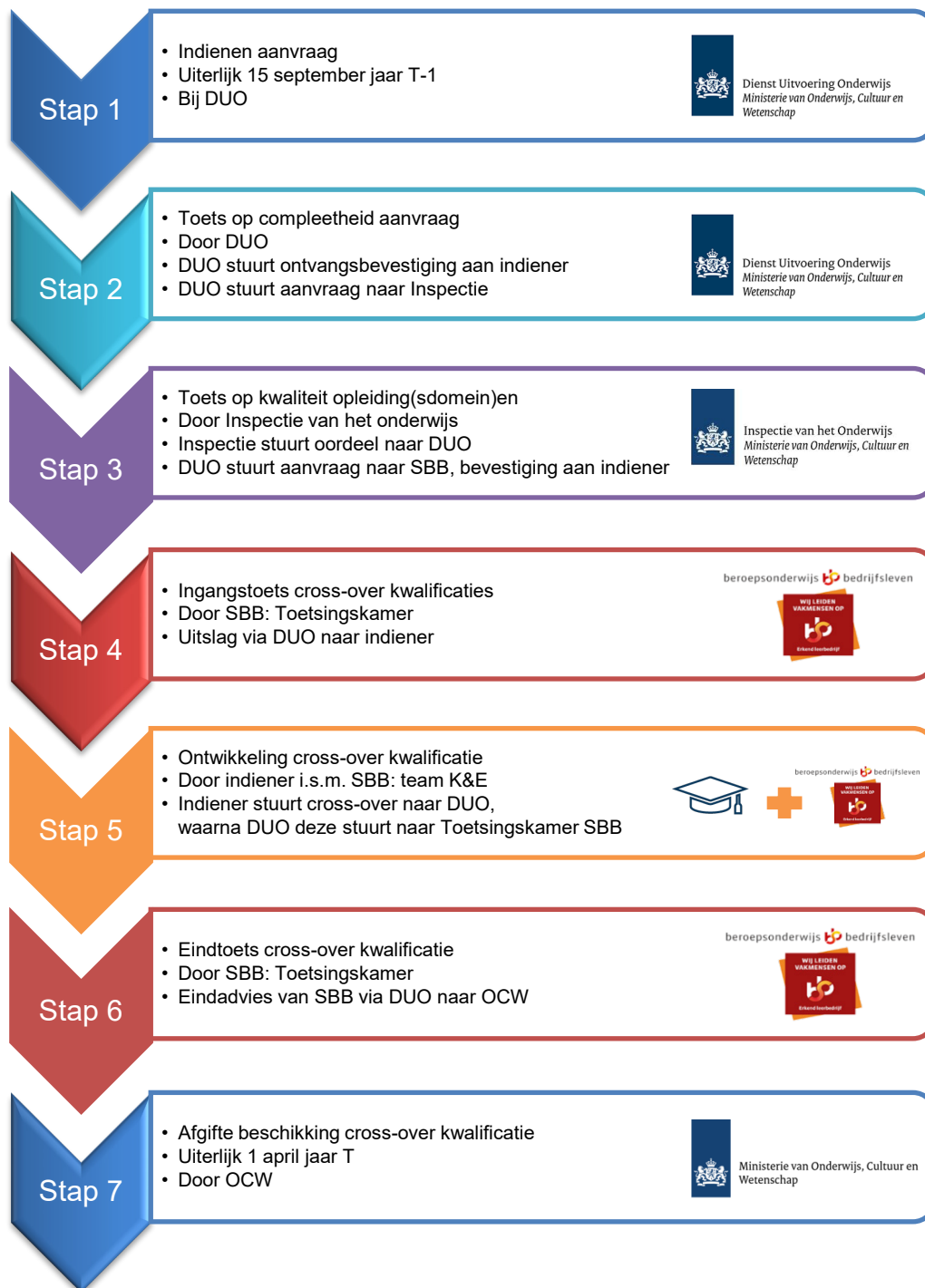
Met de ontvangst van een positieve uitslag van de ingangstoets krijgt de mbo-instelling het formele verzoek om de cross-over kwalificatie – eventueel in samenwerking met het (regionale) bedrijfsleven – te ontwikkelen (stap 5). Vanaf dat moment heeft de mbo-instelling negen weken de tijd om de cross-over kwalificatie in te dienen ten behoeve van de eindtoets. Het staat de mbo-instelling overigens vrij om al eerder – bijvoorbeeld na indienen van de aanvraag – te starten met het ontwikkelen van de cross-over kwalificatie.

Indien de mbo-instelling dat wenst, wordt zij bij het ontwikkelen en opstellen van de cross-over kwalificatie geassisteerd door medewerkers van het team Kwalificeren & Examineren van SBB. Deze medewerkers weten precies hoe een kwalificatie opgebouwd moet worden. Ten behoeve van dit proces is een model cross-over kwalificatie vrijgegeven, die overigens niet of nauwelijks verschilt van een reguliere kwalificatie.

Wanneer de opgestelde cross-over kwalificatie door de mbo-instelling is ingediend, volgt de eindtoets (stap 6). De Toetsingskamer SBB kijkt of de beoogde cross-over kwalificatie voldoet aan het model en toetsingskader.

Het eindadvies van de Toetsingskamer SBB gaat via DUO naar het ministerie van OCW. De Minister geeft uiterlijk 1 april de beschikking af (stap 7), waarna de mbo-instelling – in het geval van goedkeuring – in het navolgende schooljaar mag starten met de cross-over kwalificatie.

Overzicht B2.1 – Stroomschema beoordelingsproces voor aangevraagde cross-over kwalificaties

Bijlage 3 – Besluit opvolging van cross-over kwalificaties

SBB heeft op verzoek van OCW in 2021 en 2022 advies gegeven over de opvolging van cross-over kwalificaties.^{1,2} Kern van het advies is dat de volgende 14 cross-overs inhoudelijke opvolging dienen te krijgen in de reguliere kwalificatiestructuur. Voor deze cross-overs is ten tijde van advisering nog geen opvolging beschikbaar. Ze worden voorlopig ongewijzigd opgenomen in de reguliere structuur en krijgen een nieuwe erkende opleidingscode.

- Middenkaderfunctionaris smart building (4-jarig, opleidingscode 26005);
- Middenkaderfunctionaris smart industry (4-jarig, opleidingscode 26006);
- Persoonlijk begeleider zorgboerderij (4-jarig, opleidingscode 26018);
- Allround coördinator instructeur buitensport (3-jarig, opleidingscode 26000);
- Technicus hout en restauratie (3-jarig, opleidingscode 26001);
- Leidinggevende international hospitality (3-jarig, opleidingscode 26008);
- Adviseur duurzame leefomgeving (3-jarig, opleidingscode 26009);
- Allround hospitality medewerker (3-jarig, opleidingscode 26012);
- Allround keukenmonteur (3-jarig, opleidingscode 26022);
- Werkbegeleider zorgbedrijf-dierhouderij (3-jarig, opleidingscode 26027);
- Voeding- en leefstijladviseur (3-jarig, opleidingscode 26024);
- Vakexpert geo, data en design (3-jarig, opleidingscode 26041);
- Allround instructeur buitensport (3-jarig, opleidingscode 26043);
- Keukenmonteur (2-jarig, opleidingscode 26017).

Voor 7 cross-overs is ten tijde van advisering medio 2022 al duurzame opvolging in de vorm van een gewijzigde kwalificatie of een nieuw keuzedeel beschikbaar. Omdat de opvolging al bekend is, worden deze cross-overs niet verlengd na de beëindiging van het experiment en geldt schooljaar 2022-2023 als laatste inschrijfmogelijkheid. Het gaat om:

- Food professional (3-jarig, opleidingscode 26003);
- Food specialist (3-jarig, opleidingscode 26004);
- Vitaliteitsbegeleider in zorg en welzijn (3-jarig, opleidingscode 26011);
- E-commerce manager (3-jarig, opleidingscode 26010, gewijzigd 2020 naar 26026);
- Medewerker kinderopvang, onderwijs en bewegen (3-jarig, opleidingscode 26030);
- Specialist made-to-measure (3-jarig, opleidingscode 26031);
- Vakbekwaam medewerker Infra, sport en groen (3-jarig, opleidingscode 26037).

1 <https://www.nieuwsbrievenminocw.nl/actueel/nieuws/2021/12/2/opvolging-vierjarige-niveau-4-cross-overs-na-einde-experiment-in-2025>

2 <https://www.nieuwsbrievenminocw.nl/actueel/nieuws/2022/06/nieuwsbrief-directie-mbo-juni/einde-experiment-cross-overs-en-opvolging-drie--en-tweejarige-cross-overs>

Voor de overige 23 cross-overs adviseren onderwijs en bedrijfsleven vanuit SBB dat (inmiddels) een passende oplossing binnen de huidige reguliere kwalificatiestructuur (incl. keuzedelen) aanwezig is of dat de arbeidsmarktrelevantie op landelijk niveau niet wordt herkend. Deze cross-overs krijgen dus geen opvolging. Nieuwe inschrijving van studenten is niet meer mogelijk. Het gaat om:

- Zorgtechnicus (4-jarig, opleidingscode 26002);
- Theatervormgever (4-jarig, opleidingscode 26040);
- Vakexpert industrieel produceren van levensmiddelen (4-jarig, opleidingscode 26016);
- International creative business developer (4-jarig, opleidingscode 26029);
- AV-mediatechnoloog (3-jarig, opleidingscode 26013);
- Eventproducer (3-jarig, opleidingscode 26014);
- Voorman jachtbouw (3-jarig, opleidingscode 26015);
- Business support (3-jarig, opleidingscode 26019);
- Creatief technoloog (3-jarig, opleidingscode 26020);
- Beauty professional in de zorg (3-jarig, opleidingscode 26021);
- Junior business controller (3-jarig, opleidingscode 26023);
- Gezondheidsprofessional (3-jarig, opleidingscode 26039);
- Genie CBRN operator III (gevaarlijke stoffen) (3-jarig, opleidingscode 26033);
- Genie gevechtsondersteuner III (3-jarig, opleidingscode 26035);
- Medewerker Marketing, sales en hospitality (3-jarig, opleidingscode 26038);
- Vakbekwaam medewerker industrieel produceren van levensmiddelen (3-jarig, code 26036);
- Werkhondenprofessional (3-jarig, opleidingscode 26044);
- Servicemedewerker (2-jarig, opleidingscode 26007);
- Vakman fundering (2-jarig, opleidingscode 26025);
- Medewerker Food & Hospitality (2-jarig, opleidingscode 26028);
- Genie CBRN operator II (gevaarlijke stoffen) (2-jarig, opleidingscode 26032);
- Genie gevechtsondersteuner II (2-jarig, opleidingscode 26034);
- Technisch medewerker (2-jarig, opleidingscode 26042).

ISBN 978-94-92743-48-0
NUR 840

KBA Nijmegen

© 2024 KBA Nijmegen